Chamrad, Arnost
Z neprikrytej dediny

ARNOŠT CHAMRÁD:

Z NĚPŘIKRYTEJ DĚDINY.

SLEZSKE VRŠE.

1916

K 1·60

ARNOŠT CHAMRÁD:

Z NĚPŘIKRYTEJ DĚDINY.

ŘADA PRVŠA.

ARNOŠT CHAMRÁD:

Z NĚPŘIKRYTEJ DĚDINY.

SLEZSKE VRŠE.

ŘADA PRVŠA.

OPAVA 1916.
NÁKLADEM VLASTNÍM.

Obálku provedl reprodukční ústav J. ŠTENC v Praze dle návrhu ANT. ELIÁŠE: Pohled na Hrabyň od myslivny „na Jankovcoch“. - Slezská krajka z rázovitého „kapturka“.

Vytiskla knihtiskárna Matice Opavské v Opavě.

Průkopníkům českého průmyslu

p. Konstantinu Grünwaldovi ml.,

dlouholetému předsedovi správní rady Českého akciového pivovaru v Mor. Ostravě, a

p. Čeňku Rychlíkovi,

zasloužilému řediteli téhož podniku,

v uznání nesporných zásluh o vezdejší náš blahobyt

věnuje

AUTOR.

ČTENÁŘŮM:

Pulje 27. března 1916.

„ . . . . . bylo nás Slezanů v předních liniích mnoho, a tu pokaždé, když přišly toužebně očekávané slezské časopisy, seskupili jsme se a nyní počala malá slavnost Kdo byl lektorem, musel čísti nejprve zprávy týkající se naší milé domoviny; na prvém místě pak vaše roztomilé básničky ve slezském nářečí. Takovou básničkou „z něpřikrytej dědiny“ mluvil jste nám do duše a nedovedete si představiti, jak našim synkům radostí zářily oči. Vždyť tou milou mluvou jakoby k nám naši drazí hovořili, matička, tatíček, přátelé. A to milé, vtipné podání, to dovedné vystižení duše našeho dobrého lidu, to vše nás unášelo a duch zalétal přes hory a doly tam, kde jsme se zrodili. V těchto okamžicích zapomínali jsme na ty stávající trampoty . . . Přáli bychom si všichni, abyste vydal soubor svých prací v knížce, způsobíte nám velikou radost . . .

M. K.“

Poslali mi těch dopisů a lístků hoši z pole tolik, že bych jimi vyplnil tuto knížku,

Mnohé jsou psány rukou, uvyklou spíše kladivu a dlátu nežli péru.

A ty jsou mně nejmilejšími.

Jsou pro mne dokumentem.

Ať jsme my Slezané trochu drsni — snad je tím vinen ten severan, co u nás na horách přes strniště fičí —, ale jsme vděčnými za dobré slovo.

Za dobré slovo i mezi sebou.

Neboť těch dobrých slov promluví k nám odjinud velmi málo . . .

KRITIKŮM.

Knížka tato povstala z hračky.

Je úplně bez ambicí básnických.

Je psána Slezanem pro Slezany, neznámou veličinou pro laskavé čtenáře, povstalcem pro kritiky.

A ti ji zkřešou.

Strachy na lachy, pánové!

Mám proti ostří Vašich posudků — zářící oči našich slezských synkův, kteří při mých verších zapomínají na útrapy válečného tažení . . .

Ty zářící oči mi stačí!

SPOLUPRACOVNÍKŮM.

Tajemníku slezské národní rady Benovi děkuji za mnohé cenné rady a pokyny; správci tiskárny Šafářovi za vzornou úpravu knížky; technickým silám tiskárny s metteurem Ambrožem v čele za všestrannou ochotu; všem pak za vzácné porozumění, bez kterého by tato knížka snad ani nebyla vyšla.

Chvalořečení toto bude se zdáti mnohému malicherným nebo nadsazeným.

Kdo zná náš život, ví však, z jakých maličkých poměrů se probíjíme.

Ale probijeme se!

Bo byzmy něbyli Slezaci!!

NA CESTU.

Z něpřikrytej dědiny
vyletuju špaci,
roznašaju noviny
luďam pro regraci.

Co ti špaci zpivaju,
kočky po nich ňamču,
co se v noci schazaju
v chebžu na podzamču.

Jak ti špaci ciganu,
něni moja vina —
kelko razy ve spaňu
člověk hutně vina

a rano se čaňata,
diva se jak hlupy:
v hlavě stejně ratata —
rupi, rupi, rupi.

Ze špačeho zpivaňa
    ohlupnul sem oto:
dal sem se do pisaňa . . .
    Cela knižka. Šlo to.

Hybaj, knižko, do světa,
    něsi bludna ovca;
řekni, že si kometa
    z teho kamradovca.

Trochu žigni, trochu hlaď! . . .
    Hotove? Baj užtif —
hrubě se s tym nězyglaf,
    do světa to puštif!

POŽEHNANI.

Paničky se opatruju,
maju jedno, dvojo,
a ja se zas pochvaluju
požehnani svojo.

Dy ta drobna chasa naša
zašedně při stole,
to sedimy, bez Jidaša,
ani apoštole.

A to najmenše je dycky
Jan, milaček Paně,
bez noža i bez vidličky
pape prosto z dlaně.

A sem zdrava, něsem zhnila,
či sem roba z těsta?
Za nic bysem něměnila
s paničkoma z města.

Pozřitě na moje děti,
pozřitě na panske:
jak ta bida mojim svědči,
panske — parmezanske.

Take panske ubožatka,
čpu do teho všeci
fiky, dorty, cukrlatka,
same sladke věci.

Na zofě to polehuje —
škoda každej řeči;
taka matka zasluhuje
němět žadnych děti.

Řekla bych ti, maminečko:
Něvyleta se to!
Dy ani to borasečko
něvi, co je leto!

To ti moji odřiboci
žiju ani grofi,
vedňo licu, chrňu v noci,
ani nětřa zofy.

Jak se vedňo vyletaju
po leše a v polu,
v noci aspoň pokuj daju,
bo jich nohy bolu.

Něch to skače, jak v cirkuše,
něch ty lunty horu —
přec něněcham v jednym kuše
děcka na zavoru!

A co jeďu? Eš to vitě,
žadne fajne věci —
enem přitě a pozřitě:
z jednej misy všeci.

Navařim jim kobzolanky
a kafeja z mlika,
zmy v chalupce, ze smetanky
u nas něvystyka.

Na kyšelo polňu řepu,
ščirky lebo bryje,
na bryju se všecke třepu,
na tu jich užije.

A kobzole! Někdy cele,
někdy omišane,
jak je zele, tak je zele —
a jak něni, same.

Zavdy, jak su moc rozbrujne,
(to je s nima bida!) —
tuž se pěkně žlabku ujme
a roboty přida.

Tak jim dať špekovej skury,
vařenej s kvakoma,
a potem tej žitnej lury,
to se držu doma.

Šak tej hubě podaremě
papať nědavaju,
všecke, (či to maju ze mě?),
dar jazyka maju.

Kelkorazy jizba janči
ež do ohlechnuťa,
gor jak začnu muzikanti,
co se husle uča.

Švrlukaju na zeťmivce,
jak je po učeňu,
menši s nima, na přikryvce,
lebo na hřebeňu.

*

Zuby řidnu, slabnu košti,
budě šiva hlava —
a ten Panbuch na starošti
co rok požehnava.

Požehnaňa do foroty,
inši lude kli by —
a ve žniva do roboty
eště teho chybi.

Eli to tak pujdě dale,
chlop mi pravěl, Hana,
že dostaněm po metale
od čisaře pana!

KOVAL VDOVEC.

Snilo se mi v noci ze sna,
že by se mi ženka zešla,
do rana sem něusnul,
o veselu plany kul.

Něsem ja je žimny koval,
že by před ženskum se skoval,
dešiti se nězleknu,
před žadnum též někleknu.

Co je znalec, každy uzna,
v pořadku že moja kuzňa,
načiňa mam sporotu,
selsku, pansku robotu.

Kusek pola „na hřebeňu“,
pět vrtli na zahumeňu,
do chalupy něběži,
hospodař též něleži . . .

*

Snilo se mi v noci ze sna,
hospodyň že by se zešla,
dymam dymam do měcha —
v hrobě moja potěcha!

A jak dymam do plameňa,
dumam, kaj pro vdovca žena,
berešili baj mi už
tětka Klita i stryk Struž:

mladše vdovy, starše panny,
Terezy i Maryjany, —
žadna z nich se, choť baj chce,
něvyrovna něbožce!

Dymam dymam do ohynku,
zavadim o kovadlinku,
v kovadlince: pukpukpuk —
enem koval zna ten zvuk:

„Dumaš, dumaš, ty blazenku?
Tu maš tu najlepšu ženku,
co se nikda něstroji
a sta peniz něstoji.

Podivaj se, jak se blišti,
pogabněš ju, nězapišti,
pohlaď ju, si isty tež,
že se ruky nězadřeš.

Inša roba zavdy dlube,
včuci dlube, ež vydlube —
tej daš pokuj, da ti tež:
takej roby něnajděš.

Pizněš, střibrem ti zazvoni,
tym věc do ni, tym věc zvoni,
něposlucha: kladivkem,
zprotivi se: perlikem!“ — —

*

Kovadlinko, ženko moja,
vesele eš hned nam stroja,
ty si zdrava, i ja sem,
už to spolem doklepem!

NAŠI SYNCI.

Při muzice též baj zavdy
  zeprali se, stary zvyk —
včil to idě dozopravdy,
  dobře dy ma člověk cvik.
Jak zašli kaj o hranice,
  zaraz bylo Bitovo,
a to najvěc skrz leknice,
  skrz kopytko čertovo.
Bez noty, bez memoranda
  vzali to do ostreho —
a vitězam řnula banda
  ež do rana bileho.

Prvej byla vojna doma,
  většim dilem o blazny —
včil: za třema hranicoma . . .
  Podaju se? O, to ni!
Z Hrabyně, ze Lhoty Horni,
  z Polomě i z Vřešiny,

v zakopoch su všeci svorni
  synci z jednej otčiny.
A ti druzi, maly velky,
  co su doma, vesele
u Komarka, u Cihelky
  robju pro ně šrapnele.

JEŘÁB.

Znáte ten jeřáb ve Vítkovic?
Tiše ta potvora jezdí,
co chvíli dělníka — (co je víc?) —
obluda přitlačí ke zdi.

Co krok ve Vítkovic číhá smrť,
věru se nenadáš ani:
hrudník ti rozmáčkne na padrť,
hlavu či nohu — dle přání.

Třeba to, co? Tolik neplechy
k vůli té hromádce kostí:
komise, psaní a výslechy
pro chlapa! Není to k zlosti?

Bratrance jeřáb mi přitisknul,
zhynul, jak dělníci hynou;
zrobený baron si zavýsknul:
uznali, „vlastní že vinou!“

Pravdu má komise, Gutmane,
poznámky netřeba k tomu —
ty bys tam nešel — a též já ne!
„Chceš robit? Nechceš, jdi domů!

Však jsem tě do práce neprosil,
za tebe čtyři mám jiné ...“
Proto ten dělník ve Vitkovic
z vlastní jen vůle tam hyne!

. . . .

DO POLA.

Na dvoře děvušky skaču.

Kaj matě, děvušky, tatička?
„‚Na žlaboch’ s branoma vlaču,
rano hned odjeli do pola,
k večeru děprem se vratu.“

— — — — — —

V jizbečce děvušky plaču.

Kaj matě, děvušky, tatička?
Aj co ty slzečky značu?
„Vzali nam tatička do pola,
Pambuch vi, eli se vratu.“

— — — — — —

Děvušky s branoma vlaču.

Něsu vam pismo od tatička,
dobyli slavy při Draču.
Enem tak odjeli do pola —
ze zlatym křižem se vratu.

Na meže děvušky skaču.

GALANI.

Co sem měla galanuv
(a bylo jich hojně!)
pan čisař jich zavolal,
všeci su na vojně.

A ti, co tu zostali:
jeden něma zdravi,
druhy už je ženaty,
třeti pohlupkavy.

Štvrty od tej tlustoty,
idě, ledva fuči,
paty zas od slabošti
hadry něvykruti.

Co na vojnu něchtěli,
to je enem chamraď,
že pořadna děvucha
muši na to škamrať.

Dyby enem pambuch dal
a bylo po vojně —
a z tych „starych“ galanuv
choť jeden zostal! — Pro mě!

NAPRAVJANE.

To by bylo vino hlupe,
  lažiť kajši po horach,
slunko picha, dešť tam klupe,
  před krupoma třa pašť strach.

Najspravnějše take vino,
  co ve sklepě uroště.
Chybi vino? Karolino,
  vodu nošiť pomožtě!

Vino, co v Rakusoch zejdě,
  miž přidě do šentyša,
dešiti rukoma přejdě,
  každy coši přimiša.

Naš hospocky zrobi ene
  desetrazy cyky cyk . . .
Všecko ma ve sklepě křtěne,
  enem un je — vanělik.

SRCO.

Čemu je to mojo srco
taka něposlucha?
Jak ma buchať, zastavkuje —
a dy něma, bucha.

Panenku sem oto potkal,
přemluviť ež milo —
v tym mi srco začlo buchať,
řeč mi ukrojilo.

Co mi chybi, zas pan dochtur
ptal se u odvodu.
„Srco bucha, baj v nim šplucha,
isto mam v nim vodu.“

A pan dochtur posluchali
ež kajši u břucha:
‚Pluca zdrave a to srco
tak ež radošť bucha!‘

Ty si vine, mojo srco,
o ty něposlucho:
mělos buchať, něbuchalos —
včil je ze mě — „ucho“!

NĚVĚŘ, SYNKU . . .

Něvěř, synku, Karolince,
  po inšich se diva.
Mušim věřiť, dy v podšiňce
  hned od rana zpiva.

Něvěř, synku, v Karolinku
  a věř svoji mamě.
Mušim věřiť, šak na rynku
  usmila se na mě.

Něvěř, synku, Karolinka
  od tanca je bleda.
Mušim věřiť, bo prstynka
  od mě z prsta něda.

Něvěř, synku, s Karolinkum
  každy se kamradi.
Mušim věřiť, řeknu synkum,
  že se mamy radi.

Něvěř, synku, v Karolinku,
djabel ma tě v moci.
Mušim věřiť, ku okynku
mam přišť dněskaj v noci.

ZPYTOVANI.

Na velkunoc ku zpovědi
je křešťanska povinošť,
za rok temu najlepšemu
nazbira se hřichuv došť.

Jeden kně jak do stodjasuv,
druhy lope bez miry,
třeti je za hambalkařa
a cigani za štyry.

Štvrty zasej robu pere
trochu věc miž potřeba,
(roba, keru chlop něpiznul,
pry něpřidě do neba).

A tak temu najlepšemu
nazbira se hřichuv došť,
na velkunoc ku zpovědi
je křešťanska povinošť.

Před zpověďum nařizene
zpytovani svědomi,
bo v tej hruže ledzikery
hřich se lehko zapomi.

Ja to mam tak zařizene,
že zpytovať němušim:
před zpověďum robu zeřnu,
tatarem ji nahlušim.

Roba předy da do prosa,
potem spadně ulicha,
a jak trochu potrucuje,
naraz všecko vygycha.

Všecky moje stare hřichy
i ty nove vyčně mi —
na ten zpusub začně mojo
zpytovani svědomi.

A ja pěkně blajvas vemu,
na papirek poznačim,
co sem vyved, kerak, kemu,
kdy sem zhřešil, s kym a s čim:

Děň v děň že sem v hospodě je,
grunt že přidě na buben —
(v nědělu po požehnaňu
vyjdu sobě trochu ven!)

Da mi rynsky na utratu,
přidu dom bez patačka,
do kostela že pry idu
enem zevlec panačka,

za ludzenym masem že sem
ani stržeň za srnu,
a jak přidě na stul bryja,
že jak osa vyfrnu,

za chvilku že od zhniloty
nědopnu se do galat,
každy děň že kilo špeku
vyjdě enem na šalat,

odmluvať mi žaden něsmi,
že sem je kus štěkliny,
a že čitam po kryjamku
demokratske noviny,

a potem se lude divja,
že zhnilo moc kobzoli,
kravy že též malo doju,
že su prazne stodoly,

a že ten posledni byček
je zas taky černigal,
stračka něni vysnažena —
a tak dalej a tak dal . . .

Taka robska vanělija
  nězna konca, žaden smich,
hřichuv cela litanija,
  hlavnich i tych vedlejšich.

Že su kere odpuštěne,
  na to ona něhledi —
tak možu išt každym razem
  k jeneralněj zpovědi!

Z LASKY.

Něni každemu peskovi
Bosek,
něni každemu chłopovi
Pjosek.

Něni každej kravičce
Stračka,
něni každej děvuše
Kačka.

Z lasky se vzali Kačka
s Pjoskem,
z lasky včil oba choďu
boskem!

UMIRAJIČEK.

Po prvniraz slyšela sem
umirajiček,
jak se s nama rozžehnali
naši taliček.
Jak talička vynašali,
všemi zvony vyzvaňali,
ja sem stejně slyšela jen
umirajiček.

Po druhej sem slyšela hlas
umirajička,
jak odešli za talíčkem
moji matička.
Jak matičku vynašali,
všeci lude zaplakali,
v mojim srdcu plakal jen hlas
umirajička.

Po třeti mi zazvonili
umirajičkem,
jak zmy loni lučili se
s mojim Jeničkem.
Pro smrť odejel na koňu . . .
ani mu tam nězazvoňu
umirajičkem.

A včil čekam, stejně čekam,
umirajičku,
skoro po štvrte zazvoniš
tu svu pěsničku.
Všeckym zvoniš, enem mi ni . . .
zazvuň že mi, ty muj mily
umirajičku!

DUŠIČKY.

1915.

Na ruských bařinoch bludičky svita,
hleďu to dušičky z vodněho kvita.

V tych ruskych bařinoch srdečka tynu,
co dušu vydechly za čiju vinu.

Za vinu něpřatel, jak ten Syn Boži,
ležu tam vojačci ve chladnym loži.

Co vas tam zostalo, synkove zlati,
dněsky, na dušičky, všeci ště svati.

Dněskaj vam v Gorlici pohřebni hraju,
zitra už, dušičky, budětě v raju.

Jak dozni v Gorlici smutečni hrana,
v nebju vas uvita hrabyňska Panna.

Pruště Ju, pruště Ju, synkove zlati,
něchže nam Ježišek tu vojnu zkrati . . .

PAN SCHWARZ.

Kradené věci kde kupují,
vi u nás kdejaké děcko —
proč jen ti páni to nevědí,
co jindy vždy vědí všecko?

Na panském kradou kobzole
hoši, co do školy patří —
vědí, že pan Schwarz je odkoupí
za šesták, za dva, za tři.

Šestáky zas pan Schwarz dostane —
hošíci mají se k světu:
jednu hrsť plnou bombíků
a v druhé — cigaretu.

Až potom hošíci dorostou,
pacholky budou ve dvoře;
pan Schwarz si pěkně je vychoval:
budou mu nositi tchoře.

Tchoře hned u něho propijou . . .
  Krádeže v obci se množí,
Schwarzovi schází jen tabulka:
  „Obchod ve kradeném zboží.“

Nad mnohým synáčkem-lumpáčkem
  matička rukama lomí,
zato pan Schwarz, ten lump největší,
  ve městě kupuje domy!

Kradené věci kde kupují,
  ví každé děcko už v kraji,
proč jen ti páni to nevědí,
  kteří to věděti mají . . .?

TANCULENA.

Pravju, že sem tanculena,
že mi jednak hraje.
Zavišťu mi, stryku Bena,
moje štyry maje.

Možu za to, stryku Bena,
že mě k tancu beru?
Choďu mi, choť němam věna,
ani na oferu.

Co je lepši, stryku Bena,
eš mam tež zastanca:
Měť pliskyře od ležeňa,
alebo od tanca?

Hospodařu, stryku Bena,
dajtě vysvěčeni:
Je robota porobena?
Je? Alebo něni?!

PŘI BURDAKU.

Prvej hrali veselovym
Šklarci z Benešova,
lebo z Lazec, eš vam povim,
banda Bitnerova.

S trojo husli, dvě trumpety,
baj fligel-hornista,
jedna flauta, be-klarnety,
harmonyja čista.

Jeden buben bylo malo,
zavdy baj na baše —
to se pane tancovalo
naši mladej chaše!

Včil? — Se toču při burdaku,
při tym „klepetaře“,
jeden kusek po pěťaku
za trest v potu tvaře.

Co ten narud něvytrpi!
Všeci v jednej kupce:
rumpy pumpy, drpy škrpy,
ani mak ve stupce.

Něidu do mojej hlavy
ty včilejše tance,
skače to jak pohlupavy
švrlak ve smetance.

Enem kalup, enem honem,
dněskaj se provoďu —
na druhy děň s Panembohem
pan paterek choďu.

VESELOVY VINŠ.

Štěšťa zdravja plnu furu,
   a v něštěšťu tvrdu skuru,
dukatuv plnu slaminku,
   ten największi dum na rynku;
něvěště dobreho chlopka
   a z ni eš je dobra robka,
bo jak dva se maju radi,
   Pambuch s nima se kamradi —
a jak se zas vaďu, peru,
   to se lubi luciperu . . .

To všecko pěkně vinšuje,
   veselnikuv pozdravuje
z Kamradovej krčmy synek,
   čislo devět, velky rynek
v Hrabyni.

BRBLENY.

Dvě mam roby, dvě ženy,
ani jaky paša,
a obě su brbleny,
— eli něhalaša.

Jedna začně na ložu
brblať hned od rana —
a vyhnať ju němožu,
bo je přišahana.

A ta druha brblena
v hospodě u žida
v bečulce je zavřena,
židuvka ju hlida.

Jak mě prvša nahněva,
ku tej druhej zajdu,
druha zlošť mi zaleva,
zapišu ji chajdu . . .

BORAK PRST.

Nařikaju tětka Ruzla:
Na maličku sem se uřla,
krev šikala ani z bravka,
budě s tym včil zabavka.

Išť do Haja do Dohnalka?
Trochu krvje, dy je valka!
Pan dochtur do prsta žignu,
dobry pul ho umignu.

Haderky mi na to třeba,
přiložiť se špekem chleba,
špek muši byť naškrobany
a chlebiček požvany.

Haderku mam namazanu,
ešče šnurku k zavazaňu,
v tym se zpomim: do stodjasa,
dněsky je děň bez masa!

Inšeho mi třeba leku,
něvolno přiložiť špeku;
borak prst by coši zažil:
za trest by se zakažil.

Těťka Ruzla vola Hanku:
Šak bělečka se smetanku
tež pomože. Di, kup bělku,
němocnemu, eš da velku!

Nale, těťko, Hanka řeci,
přec se něsmju bělky peci,
(přišel trest na mlsne huby,
zvykať na ty otruby).

Těťka maju starosť velku:
žeby doma upec bělku?
Ale Pepek hned vi rady,
upšnivec, ma napady.

‚Na Prajzkej se bělky peču!‘ . . .
Pepek s Hanku, že poleťu —
do Hošťic, baj do Kravařa
zapalu do pekařa.

A hupytkem rapyťaju,
boskem, (jak anjele v raju,
bo ťi tež němaju butuv),
do Kravařa, do Kuťuv.

Ale na ťym prajzkym moště
vojačkove su na poště,
ťi něpušťu přes hranice
ani k ohňu hašice.

Něpuštili Pepka s Hanku,
i když dali do moldanku;
tak vargali ež ku lesu,
že ťych bělek něněsu.

Tětka v tejto těžkej chvili
sami děcka potěšili:
misto bělky se smetanku
damy — samu smetanku!

Člověk mini, vojna měni,
naraz přidě nařizeni,
mleko že se može snidať,
smetanka se něsmi dať.

Kluka přišla do staveňa:
‚Dle noveho nařizeňa
smetanka se zepisuje‘ . . .
Borak prst, se zapsuje.

Jaky borak? Djabli stvora!
natruc pujdu do dochtora,
storazy něch mi tam žignu,
cely něch ho umignu.

Pan dochtur se z prsta smili,
pošli — a za hodnu chvili
vratili se z apatyky,
že pry chybi arniky.

Leky, mašti a tak dale
že třa šetřiť pro špitale.
vojaci su potřebnějši,
nežli lude tutejši.

Ale, že mi daju rady,
bo dochtoři včilej všady
všecko leču přirozeně,
tych trutin co najmeně.

Leču hladem, horkem, vzduchem,
suchoty baj kravskym puchem,
a dle Knajpa žimna voda
zdravši je miž hospoda.

Že mam vyležť nad Smolkovo
ku hrušce na Padařovo,
na tym kopcu věter žimny
v tydňu fuka sedym dni.

Jak se něbojitě žimy,
to my ten prsť zahojimy,
a to podle novej mody
prajzkym větrem od vody.

Jak řekli, sem udělala
a ten prst, buď bohu chvala,
tym větrem se uspokojil,
v hodině se zahojil!

MEMENTO.

Mou duší táhnou velikánů řady,
knížata ducha, zas hrdinové tady,
národní svatí, boží bojovníci,
svých přesvědčení různí mučenníci . . .
Ty as jich nevidíš, můj — tento — Valento,
vždyť ani nevíš, co je „memento“.

V těch řadách vidím mnohou známou hlavu,
tu v brnění, tu v dlouhém opět hávu
a žádný z nich skloněné hlavy nenes,
jen, hledaje člověka, mudrc Diogénes.
Ty Diogéna neznáš, — tento — Valento,
a přece, co ti povím, „memento“!

Tys druhý Diogén! Sic nelíháváš v sudě,
v přírodě vyspíš se, než slunce vzejde rudě,
tam vyspíš se, kde múca tebou praští
a při tom, chválím tě, si bručíš „nazdar vlašti.“
Tys zdravý filosof, můj tento — Valento,
vzdor tomu, že jsi nedřel „memento“.

A žiješ hej! Převracíš půlžidlíky
a nic tě netrápí ty různé otazníky,
na které mudrci nemají odpovědi —
a dobře máš, neb všichni šlaka vědí.
Ó, jak ti závidím, můj — tento — Valento,
kéž bych, jak ty, byl nedřel „memento“!

Tvá řeč: Až peklo svoje zde si odbudem,
v oblačkoch do nebe přímo poplujem,
tam na stolech stát budou s rumem půlžidlíky
a nebude se platit, ani u muziky.
To bude život, — tento — Valento,
až čert zbere všecko to „memento“!

Že někdy zavřou tě, to nic tě nemučí,
kdo vůli má, „tam“ moc se naučí;
že na chvíli tě páni zbaví svobody?
Vždyť bez ní po staletí žijí národy
a šťastny v porobě. Tak! — tento — Valento!
Však přes to volám: Panstvo! „Memento“!

VYSVĚTLIVKY.

Nářečí slezské klade přízvuk zpravidla na druhou slabiku od konce slova.

str. 9. špaci — špačci
v chebžu — v bezoví
ciganiť — lhát, obelstít
kelko razy hutně vina — kolikráte napije se vína
čaňata se — potácí se
rupi v hlavě — hučí v hlavě

str. 10. oto (časově) — onehdy, (místně — tady)
hybaj — hni se, vzhůru!
žigni — píchni
baj užtiť — vždyť už!
hrubě se s tym nězyglať — příliš si s tím nehrát

str. 11. prosto z dlaně — přímo z dlaně
roba — žena, (chlop — muž)

str. 12. pozřitě — pohleděte
parmezanske — žluté jako parmazánský sýr
čpu — cpou
na zofě — na pohovce
borasečko — ubožátko

str. 13. odřiboci — s odřenými boky, trhani
ani grofi — jako hrabata
vedňo licu — vedne litají, běhají
lunty horu — šaty hoří
přitě (přišť) — přijďte (přijíti)

str. 14. kobzolanka — bramborová polévka
něvystyka — nestačí na
ščirka — jednoduché jídlo z mouky a mléka

bryja — slezské jídlo ze sušeného ovoce
omišane kobzole — míchané brambory
zele — zelí
zavdy — někdy
rozbrujne — rozdováděné

str. 15. špekova skura s kvakoma — kůže ze slaniny s krmnou řepou
žitnej lury — žitné (slabé) kávy
jizba janči ež do ohlechnuťa — ve světnici se ozývá až k ohluchnutí
švrlukaju na zeťmivce — vrzají na housličkách v podvečer
přikryvka — poklička na hrnec

str. 16. kli by (též: knuli by) — klnuli by

str. 17. že by se mi zešla — že by se mi hodila
žimny koval — kovář na studeno, (který přišel na mizinu a pracuje po domech, bez ohně)
kuzňa — kovárna (ale: kuznať koně — uzdit koně, odkuznať — oduzdit)
načiňa sporotu — nářadí dostatek
vrťel pola — věrtel pole

str. 18. kaj — kde (ale též: kam; kaj iděš — kam jdeš)
berešili (berešiť) — namlouvali, dohazovali
choť baj — třebas, i když

str. 19. pogabněš ju, nězapišťi — dotkneš se jí, nezapískne
včuci dlube — schválně, bez příčiny šťourá
pizněš — udeříš

str. 20. vesele — veselka, svatba
eš nám stroja — ať nám strojí

str. 21. včil — nyní
dy — když
kaj o hranice — někam přes hranice, přes pole, do jiné vesnice

Bitovo — vesnice u Bílovce ve Slezsku, zde: bitka
leknice — sukně

str. 22. Komárek, Cihelka — slezské strojírny

str. 23. ve Vitkovic — ve Vítkovicích (všeobecně ve Slezsku užívaná zkratka)

str. 25. děprem — teprv
eli — jestli, zdali
na meže — na mezi

str. 26. škamrať na to — naříkat na to

str. 27. choť jeden — aspoň jeden

str. 28. napravjane — lepšené
ažiť — lézti
pašť strach — pásti strach, báti se
šentyš — nálevní stůl v hostinci
vanělik — evangelík

str. 29. přemluviť — promluvit
ucho — nováček

str. 33. kně do stodjasuv — klne do sta ďasů
lope — nemírně pije
hambalkař — pletichář, šejdíř
trochu věc miž — trochu více než

str. 34. v tej hruže — v té hrůze
ledzikery — leckterý
robu zeřnu — ženu sřežu
tatarem ji nahlušim — karabáčem ji nabiju
předy — napřed
ulicha — příval (deště), zde: slz
vygycha — vyleje
vyčně — vyčte

str. 35. blajvas vemu — tužku vezmu
bez patačka — bez groše
zevlec panačka — svléci kněze, po mši

ludzene — uzené maso
stržeň — sršáň
osa — vosa (spisovná osa zní po našemu oš; vuz se se nořil ež po oše — vůz se bořil až po osy)
vyfrnu — vylítnu

str. 36. galaty — kalhoty
šalat — salát
po kryjamku (kryjamno) — tajně
byček černigal — býček černé barvy (je pro kravařské plemeno méněcenným)
vysnažena — vyčistěná (po otelení)

str. 37. vanělija — evangelium, zde: levity

str. 38. peskovi — pejskovi, psíkovi
boskem — boso

str. 39. umirajiček — umíráček
lude — lidé

str. 40. stejně — pořád

str. 41. tynu — tonou
za čiju vinu — za čí vinu
pruště — proste

str. 42. bombík — bombon, cukrátko
tchoř — obilí, které čeledín nebo i hospodyně prodá za zády hospodářovými, pod cenou

str. 44. tanculena — děvče, které u žádné muziky nesmí scházet
zavišťu mi maje — závidí mně máje

str. 45. burdak — původně fukar — čisticí mlýnek na obilí
burdak „klepetař" — hrací stroj, orchestrion od firmy Klepetář
Šklarci z Benešova — byla oblíbená kapela z modré strany (Pruska). Hrávala staré slezské tance z paměti i dle předzpěvu

Bitnerova banda z Mokrých Lazec — muzikantská rodina. Kapela tato sestávala z děda, otce a synů

str. 46. ani mak ve stupce — jako mák ve stoupě
švrlak — kvedlák
se provodu — furiantsky si vedou

str. 47. veselovy vinš — přání k svatbě
slaminka — ošatka

str. 48. brblena — žena, která pořád dudle a se hašteří, zde též: šedivá (kořalka)
eli něhalaša — jestli nepovykují
bo je přišahana — neboť přisáhala (u oltáře)
bečulka — bečička, soudek
chajda — chalupa

str. 49. borak — ubožák
tětka Ruzla — teta Rozalie
krev šikala ani z bravka — krev stříkala jako z vepře
zabavka — zabavení
Dohnalek — dr. Dohnálek, velmi hledaný a populární lékař v Háji u Hrabyně
žignu, umignu — píchnou, uřežou
haderka — hadřík
chlebiček požvany — požvýkaný

str. 50. upšnivec — ješitník

str. 51. hupytkem rapytaju — skokem utíkají
na poště — na postě, na stráži
hašice — hasiče
vargali — plakali

str. 52. kluka — klika (v přeneseném významu: oběžník)

str. 53. třa — třeba (nětřa — netřeba)
lude tutejši — lidé zdejší
trutina — jed

str. 54. Padařovo — první kopec nad Smolkovem, nedaleko pruských hranic.

OBSAH:

Od téhož autora vyšlo:

SLEZSKÁ BALLADA

II. vydání. Rozebráno.

V tisku:

Z NĚPŘIKRYTEJ DĚDINY.

Řada druhá.

HANDLEŘ BINAR.

Činohra ve 4 jednáních.

Připravuje se:

ZAKON BOŽI.

Drama ze slezských hor.

PRUBIROVANE HORY.

Tragedie slezského kraje.